سنڌ حڪومت

آبپاشي کاتو

اپر ڪوهستان ۾ 7 ڊئمن نارائي، ٻُريع، ڪرگاٽي، ٺُوپي، ڪِنجهي، ٺُني ۽ ڳيريلو جي سماجي ماحولياتي تجزئي جو خلاصو

پروجيڪٽ مئنيجمينٽ ٽيم

سنڌ ريزيليئنس پروجيڪٽ

(آبپاشي کاتو، حڪومت سنڌ)

ڪريڊٽ نمبر: 5888- پي ڪي

آگسٽ 2021

سنڌ ريزيليئنس پروجيڪٽ جي اضافي مالي مدد- ايس آر پي

(آبپاشي کاتو) (P173087)

اپر ڪوهستان ۾ 7 ڊئمن نارانيءَ، بُزيع، ڪرگاٽي، ٿُوپي، ڪِنجهي، ٿُني ۽ ڳيريلو جي سماجي ماحولياتي تجزئي جو خلاصو

سنڌ حڪومت عالمي بئنڪ جي مالي مدد سان هڪ منصوبي سنڌ ريزيلئينس پروجيڪٽ (ايس آر پي)تي عملدرآمد ڪري رهي آهي .هن منصوبي تحت صوبي جي مختلف علائقن ۾ آبپاشي کاتي(ايس آءِ ڊي)۽ صوبائي ڊزاسٽر مئنيجمينٽ (پي ڊي ايم) طرفان ڪم ڪيو پيو وڃي .ايس آر پي تحت جِن منصوبن تي عملي ڪم ڪيو ويو آهي، اُن ۾ سنڌو درياهہ جي مٽي جي بندن جي بحاليءَ بهتري ۽ صوبي جي پاڻي جي کوٽ وارن علائقن ۾ برساتي پاڻي جي ذخيرن (ننڍين ڊئمن) جي اڏاوت شامل آهن .گذريل ٻن سالن دوران 14 ڊئمن تي ڪم شروع ڪيو ويو، جيڪي هاڻي مڪمل ٿيڻ جي مرحلي ۾ آهن. هاڻي عالمي بئنڪ جي اضافي مالي مدد سان ايس آر پي تحت برساتي پاڻي ذخيرو ڪرڻ لاءِ وڌيڪ 7 ننڍا ڊئمن ناهڻ جو منصوبو جوڙيو آهي، جن ۾ قبي سعيد خان تعلقي ۾ نارانيءَ، بزيع، ڪرگاٽي، قمبر تعلقي ۾ ٿُوپي، ڪِنجهي، ٿُني ڊئم ۽ وارهہ تعلقي ۾ ڳيريلو ڊئم شامل آهن، اهي سمورا علائقا لاڙڪاڻي ڊويزن جي ضلعي قمبر شهدادڪوٽ ۾ آهن.

عالمي بئنڪ جي رهنما پاليسين جون گهرجون پوريون ڪندي قومي توڙي صوبائي سطح تي لاڳو قانونن جي پاسداري ڪرڻ لاءِ هڪ ماحولياتي ۽ سماجي تجزيو ڪيو ويو آهي، تہ جيئن ايس آر پي – اي ايف (اضافي مالي معاونت) تحت تجويز ڪيل ڪمن جي امڪاني منفي اثرن کي گهٽائي سگهجي. ضمني منصوبن جي ماحولياتي درجہ بندي ماحولياتي ۽ سماجي مشاهدي کي ڪتب آڻيندي ڪئي وئي آهي. اهي ضمني منصوبا امڪاني طور ماحولياتي ۽ سماجي اثرن کي وچولي کان هيٺئين درجي تائين ماحولياتي ۽ سماجي اثر وجهي سگهن ٿا، تنهن ڪري اُهي ماحولياتي درجہ بندي جي معيار تحت B درجي ۾ اچن ٿا، جنهن کي ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي ڍانچي (اي ايس ايم ايف)۾ واضح ڪيو ويو آهي .اهو دستاويز هن منصوبي لاءِ ناهيو ويو هو ۽ ماحولياتي ۽ سماجي انتظامن جو هي دستاويز عالمي بئنڪ جي B درجي وارن منصوبن تي ڪم بابت گهرجون پوريون ڪندي تيار ڪيو ويو آهي. اي ايس ايم پي دستاويز ضمني منصوبن جي علائقن بابت طبعي، حياتياتي، سماجي، معاشي ۽ ماحولياتي پهلوئن جي ڄاڻ مهيا ڪري ٿو .هي دستاويز منصوبي تي عملدرآمد دوران ننڍن اپائن جو مجموعو فراهم ڪري ٿو، ۽ ماحولياتي توڙي سماجي ناڪاري اثرن کي قبول جوڳي حد تائين ختم ڪرڻ لاءِ خاڪو مهيا ڪري ٿو. ذيلي منصوبا سنڌ جي اپر ڪوهستان خطي ۾ واقع آهن. ذيلي منصوبن وارن علائقن ۾ مقامي آبادي زراعت توڙي پيئڻ لاءِ زمين

جي ڇيڙي ۾ جر جو پاڻي استعمال ڪندي آهي. خطي جي مختلف علائقن ۾ جر جي پاڻي جي اونهائي 150 کان 250 فوٽن تائين آهي. ٻن سالن تائين برسات جو وسڪارو نه ٿئي ته زمين تي سطح تي موجود پاڻي خُشڪ ٿي ويندو آهي ۽ ماڻهن وٽ پوکي توڙي پيئڻ جيترو به پاڻي نه بچندو آهي.

تجويز ڪيل ننڊن ڊئم جي اڏاوت سان مقامي آبادي لاءِ جر جو پاڻي ڊگهي عرصي تائين دستياب هوندو .ڊئمن ۾ ذخيرو ٿيل پاڻي پرپاسي جي چوپائي مال کي پيئڻ جو پاڻي فراهم ٿي سگهندو. تعمير ٿيل ڍانچا ٻوڏ جي وهڪرن جي رفتار ۽ شدت کي گهٽائي ڇڏيندا، ۽ زرخيز زمين کي گهڻ نقصان ٿيندو .ان سان گڏ لنڪ روڊ، بجلي جا ٿنيا ۽ مقامي انساني آبادين کي ٿيندڙ نقصانن ۾ به گهٽتائي ايندي .هن خطي ۾ پاڻي جي عدم دستيابي سبب زراعت تمام گهڻي متاثر ٿئي ٿي. نتيجي ۾ برساتي پاڻي تي ٿيندڙ فصلن جي پيداواري صلاحيت ۽ گهم جي دٻاءُ گهٽجڻ سبب گهٽجي وڃي ٿي.

جوئر، گوار ۽ ارنڊي جا فصل روايتي طور سانوڻي جي برسات ۾ پوکيا ويندا آهن، جڏهن ته جوَ ۽ ساڱ جا فصل سياري جي مُند ۾ ٿين ٿا. ان ڪانسواءِ انسانن جي استعمال لاءِ اناج اپائڻ سوڌو چوپائي مال جي خوراڪ جو به مُکيه ذريعو آهن. مقامي آبادي لاءِ چوپايو مال گذر سفر جو مُکيه ۽ بُنيادي وسيلو آهي. اُنهن علائقن ۾ پاڻيءَ جي کوٽ ۽ چاري جي گهٽتائي چوپائي مال جي صحت کي بدترين نموني متاثر ڪيو آهي. چوپائي مال کير ڏيڻ گهٽائي ڇڏيو، جنهن جا ماڻهن جي آمدني ۽ غذائي حالت تي انتهائي ناڪاري اثر پيا آهن. ماڻهو چارو نه هجڻ سبب پنهنجو مال بئراجي علائقن ڏانهن منتقل ڪرڻ تي مجبور ٿي ويندا آهن، جڏهن ته اُهي علائقا پاڻ به پاڻي جي کوٽ کي منهن ڏئي رهيا آهن.

اپر ڪوهستان ۾ پاڻي تي ٺهندڙ ڊئم، سيمي ذريعي جر جي سطح وڌائيندا. اُهو پاڻي ٽيوب ويلن يا کوهن وسيلي پيئڻ لاءِ استعمال ڪيو ويندو. جر جي مني پاڻي جي سطح کي ڀيهر ڀرڻ سان گڏ هن سيڙپ سان مقامي ماڻهن ۽ مال متاع کي پيئڻ جو صاف پاڻي به ملي سگهندو. ذيلي منصوبن ذريعي واٽر سپلاءِ ۽ ٽيوب ويلن جي تعمير بابت ڪا مالي سهائتا نه ٿي رهي آهي.

ننڍا ڊئم ناهڻ جو بنيادي مقصد جر جي پاڻي کي ڀيهر ڀرڻ آهي ۽ انهن کي جاٽي واٽي ائين ناهيو ويو آهي، جنهن سان زرعي ڪمن کي هٿي نه ملي سگهي. جڏهن ته ذخيرو ٿيل ڊئمن مان پيئڻ لاءِ، گهريلو استعمال ۽ مال متاع توڙي جهنگلي جيوت جي پيئڻ لاءِ پاڻي سِڌو آبي ذخيري مان حاصل ڪري سگهجي ٿو. ان ڪانپوءِ واري مرحلي ۾ مقامي حڪومت طرفان ڳوناٽن لاءِ پاڻي جي فراهمي جو نظام تيار ڪري سگهجي ٿو.

اپر ڪوهستان هڪ خُشڪ پهاڙي علائقو آهي، هن خطي ۾ پاڻي جي کوٽ هوندي آهي ۽ زميني ڇيڙو ٻوٽن ۽ ڪانڊيرن تي مشتمل آهي. جڏهن ته مُکيه قدرتي زمين گاهه سان ڍڪيل

هوندي آهي، جيڪو مال متاع لاءِ چاري طور ڪتب آندو ويندو آهيس. هن علائقي ۾ ٻٻر، نم، چار ۽ ڪِڪر سوڌو ڪجھ ٻيا وڻ ۽ ٻوٽا ڏٺا ويا آهن. هن علائقي ۾ پاڻي جو مُکيہ ذريعو مُندائتي برسات آهي، جيڪا جر جي پاڻي جي سطح وڌائڻ، زميني ڇيڙي کي پاڇين ۽ گاھ پني سان ڍڪڻ ۾ مدد مهيا ڪندي آهي، جڏهن تہ جانورن جي خوراڪ لاءِ جهنگلي گاھ بہ قُدرتي ايندو آهي. هن علائقي جي ڪجھ حصن ۾ برساتي گھِم پوکي لاءِ استعمال ڪئي ويندي آهي.

برساتي پاڻي مختلف نئيُن مان سڌي ريت وهي ٿو.

اپر ڪوهستان ۾ پيئڻ جي پاڻي جو مُکيہ ذريعو هترادو کوٽيل کوھ آهن ۽ مختلف علائقن ۾ کوهن جي اونهائي 150 کان 250 فوٽ آهي. مُندائتي پاڻي جو ٻيو وڏو ذريعو هترادو نهيل تلاءُ ۽ ڪڏون آهن، جيڪي زمين کوٽي ٺاهيون ويندڀون آهن. بعد ۾ ميداني سطح جو پاڻي لڙي اچي اُنهن ۾ ڇوڙ ٿئي ٿو. اهي تلاءُ برسات جي موسم خاص ڪري اونهاري جي مُند ۾ ڀرجن ٿا، اُنهن مان ماڻهن توڙي جانورن جي استعمال لاءِ 2 کان 6 مهينن تائين پاڻي مهيا ٿئي ٿو.

اهي جر جي پاڻي جي تھ کي ٻيهر ڀرڻ ۾ پڻ مدد ڪن ٿا. عورتون پنهنجي ڳوٺن کان سراسري طور 3 کان 5 ڪلوميٽر پنڌ ڪري تلائن ۽ ڪڏن مان پاڻي ڀرڻ وڃن ٿيون.

تجويز ڪيل ڊئم پيئڻ جي پاڻي جي کوٽ جو مسئلو حل ڪندو ۽ مقامي آبادي لاءِ ڪُجھ عرصي تائين سڄو سال نسبتن منو پاڻي موجود هوندو، سمورن ڊئمن جي اڏاوت سان مٿانهين ۽ هيٺانهين وهڪرن وٽ آباد 15 ڳوٺن کي فائدو ملندو، جِن ۾ 3499 عورتن ۽ مردن (خصوصي طور 5 ڪلوميٽرز جي ريڊيئس جي هيٺانهين) تي ٻڌل 497 گھراڻا اچن ٿا. سنڌ جي ٻين ريگستاني علائقن جيان اپر ڪوهستان ۾ بہ ٽن چئن سالن تائين جوڳيون برساتون نہ ٿيڻ سبب ڏڪار واري صورتحال پيدا ٿي وئي آهي.

منصوبي جا مقصد حاصل ڪرڻ بابت مختلف طريقن جو جائزو وٺڻ لاءِ هڪ متبادل مشاهدو ڪيو ويو، جِن جا ڪجھ ماحولياتي ۽ سماجي معاشي اثر ٿي سگھن ٿا. ڊئم بند ٻڌي ناهيا ويندا، جِن جي اڏاوت مقامي مٽي ۽ حفاظتي پٿرن جي استعمال سان ڪئي ويندي. جتي مٿانهين وهڪري جي لاهي لاءِ وڏن پٿرن جو روڙهو موجود نہ هجي، اُتي ڪاٽن مان چُن جو پٿر بہ حاصل ڪري سگھجي ٿو. ڊئم جي مرڪزي حصي ۾ ڪنڪريٽ جو اسپل وي ناهيو ويندو تہ جئين نئن جي وهڪري لاءِ محفوظ رستو ملي سگھي. هن قسم جا ننڍا ڊئم تمام گھٽا ڪارائتا آهن. جيڪي مقامي سطح جي سامان ۽ اڏاوتي صنعت جو استعمال ڪندي ناهيا وڃن ٿا. اهي سڀ منصوبي جا مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ مناسب حل طور تجويز ڪيا ويا آهن.

مذڪوره ننڍين ڊئمن ناهڻ لاءِ ڪابہ خانگي زمين گھربل نہ هوندي، ڇاڪاڻ جو نئيون ۽ نالا سرڪاري ملڪيت ۾ اچن ٿا، اُن سان گڏ نہ ڪنهن ڍانچي کي ڊاهيو ويندو ۽ نہ ئي وري ڪنهن کي ٻيهر آباد ڪرڻ جي ضرورت پوندي. ڇاڪاڻ تہ هي ڊئم اهڙن علائقن ۾ واقع آهن،

جتي آبادي گهٽ ۽ ٽڙيل پکڙيل آهي. ڪيمپ جي تعمير لاءِ نجي يا سرڪاري ملڪيت ۾ آيل زمين جي عارضي استعمال، ڊئمن جي تعمير لاءِ گهربل مٽي جي کوٽائي، ٻاهرين مزدورن جي آمد، نباتات جي نقصان، گندڪچرو، ملازمت ڪندڙ ماڻهن جي صحت، مقامي آبادي ۽ مزدورن جي تحفظ سميت ڪجهه اهڙا مامرا آهن، جن جي ڪري ڪجهه سماجي ۽ ماحولياتي اثر پيدا ٿي سگهن ٿا، جنهن لاءِ هي دستاويز (اي ايس ايم پي) تيار ڪيو ويو آهي. ننڍن ڊئمن لاءِ ضمني منصوبن ۾ 18 کان 22 فُٽ اوچن مٽيءَ جي بندن ۽ ڪنڪريٽ جي اسپل ويز جي اڏاوت شامل آهن. (دستياب ٽرڪون سامان جي آمدرفت لاءِ استعمال ڪيون وينديون ۽ اُهي سامان کڻي وڃڻ جي صلاحيت رکن ٿيون.)
ڊئمن جي مجموعي اڏاوت دوران ٺيڪيدار طرفان 250 کان 350 پورهيت پرتي ڪيا ويندا. جڏهن ته ٺيڪي جي عرصي ۾ سندن روزگار کي تحفظ ڏنو ويندو. ٺيڪيدار کنهن به سماجي مسئلي کان بچڻ لاءِ عملي ۾ ٻاهرين سان گڏ مقامي ماڻهن کي به ڀرتي ڪرڻ جو پابند هوندو. مقامي وکرو ڪندڙ يا وينڊر کي ڪيمپ لاءِ شين جي خريداري ۽ خدمتون حاصل ڪري روزانو جي بُنياد تي ڏنتو ڏنو ويندو. ٺيڪيدار پنهنجي ملازمن ۽ پورهيتن لاءِ قائدن ۽ ضابطن ۾ ڪووڊ-19 ۽ جنسي طور منتقل ٿيندڙ بيمارين (ايچ آءِ وي/ايڊز) بابت ڄاڻ مهيا ڪندو. ايس آر پي تحت ڀهرين تعمير ٿيل ڊئمن سان گڏ اضافي معاونت تحت تجويز ڪيل ڊئمن تي عملدرآمد سان هاڪاري ماحولياتي اثر پوندا، اُن ۾ نباتات جي بحالي ۽ زراعت جي واڌ ويجهه شامل آهي. تجويز ڪيل ڊئم مڪمل ٿيڻ ڪانپوءِ مجموعي طور پاڻي ذخيرو ڪرڻ ۽ برسات ۾ پيداوار لاءِ مددگار اثر وجهندا. جر ۾ پائيدار نموني پاڻي جي موجودگيءَ سان حيوانات، نباتات (وڻ ۽ ٻاڄيون) ۾ اضافو ٿيندو. ڊئمن جي سمورين جاين تي هنگامي حالتن کي منهن ڏيڻ لاءِ منصوبو جوڙيو ويندو، جيڪو ڊئم ٽٽڻ جي صورت ۾ فعال ٿي ويندو.
ڊئمن جي اڏاوت سان لاڳاپيل اثر، جهڙوڪ فضائي ۽ آواز جي گدلاڻ ۽ آبادي جي وسيلن جي استعمال کي ننڍن اپائن تي مناسب عمل سان گهٽائي سگهجي ٿو. اُن سان گڏ ذيلي منصوبن جي علائقن ۾ تجويز ٿيل ڊئمن جي اڏاوت سان سوڪهڙي جي مُند ۾ به پاڻي جي دستيابي ذريعي ماحولياتي حالتون بهتر ٿي وينديون. ڄاڻايل ڊئم علائقي جي ماحولياتي اهميت ۾ پڻ اضافو ڪندا، اهي علائقا بدترين ڏڪارن کي منهن ڏيندا رهيا آهن. اهي ننڍا ڊئم مقامي آبادي سان گڏ جهنگلي جيوت لاءِ به پيئڻ جو پاڻي مهيا ڪندا. بهرحال ٺيڪيدار ڊئمن جي اڏاوتي عرصي ۾ رپورٽ ۾ اثر گهٽائڻ لاءِ تجويز ڪيل اپائن تي مڪمل پابندي سان عمل يقيني بڻائيندو. ڊئم ناهڻ واري جاءِ تي مشينري ۽ گاڏين جي مناسب جانچ توڙي سار سنڀال سان امڪاني ناڪاري اثرن کي گهٽائي سگهجي ٿو. اهڙن ٻين ننڍن اپائن ۾ ڳري مشينري جو آواز دٻائڻ واري اوزار يا مفلر جو استعمال، ڪچن رستن تي ڇڻڪار، اڏاوتي ملبي /گند

ڪچري کي فوري هٽائڻ سان خراب اثرن تي ضابطو، پاڻي کي گدلو ٿيڻ کان بچائڻ لاءِ مناسب ذخيري جو انتظام ڪرڻ، استعمال ٿيل تيل کي نڪاٽي لڳائڻ ۽ گدلي پاڻي کي صاف ڪرڻ جو انتظام شامل آهن، جڏهن ته اُنهن اپائن ۾ لڳاتار صفائي سترائي جو انتظام به شامل آهي.

ملازمت ڪندڙ ماڻهن جي صحت ۽ تحفظ کي جن اپائن ذريعي يقيني بڻايو ويندو، اُنهن ۾ حادثن يا بيمارين جي روڪٿام لاءِ لڳاتار معائنو، مزدورن ۽ آبادي ۾ جاڳرتا، صفائي جو بندوبست، ڪورونا کي منهن ڏيڻ لاءِ انتظام، نگراني ۽ بچاءَ جو طريقو، هنگامي حالتن کي منهن ڏيڻ لاءِ اپاءَ ۽ طريقيڪار، صفائي جي مناسب سهولتن جي فراهمي، پيئڻ جو صاف پاڻي ۽ مزدورن کي گندڪچري جي دٻن جي فراهمي شامل آهن .ڊئمن ناهڻ جي دوران هن دستاويز ۾ ڏنل قدمن تي صحيح نموني عمل ڪرڻ سان علائقي جي طبعي، حياتياتي، سماجي، معاشي ۽ ماحولياتي صورتحال تي ڪي به منفي اثر نه پوندا .البته، اِن سان انتهائي اهم مثبت اثر ضرور پوندا، جنهن سان علائقي ۾ پائيدار ترقي ٿيندي. اُن سان گڏ هي دستاويز ادارتي انتظامن جو هڪ خاڪو بيان ڪري ٿو، جنهن ۾ منفي اثر گهٽائڻ لاءِ گهربل قدم کڻڻ، اُنهن جي نگراني، فيلڊ واري عملي جون صلاحيتون وڌائڻ لاءِ تربيت جو بندوبست ڪرڻ، عملدرآمد ۽ خرچ جو ڪاٿو، ۽ شڪايتن جي ازالي وارو طريقيڪار(جي آر ايم)شامل آهن. مقامي ماڻهن، حڪومتي شعبن ۽ اين جي اوز سوڌو سمورين لاڳاپيل ڌرين سان صلاح مشورا ڪري هي دستاويز تيار ڪيو ويو آهي، جنهن تي ٽن مرحلن ۾ ڪم ڪيو ويندو.

پروجيڪٽ مئنيجمينٽ ٽيم (پي ٽي ايم) جي سطح تي ماحولياتي ۽ سماجي ماهر منفي اثر گهٽائڻ وارن اپائن تي اثرائتي نموني عملدرآمد يقيني بڻائڻ لاءِ حفاظتي نگراني ڪندا، اُن سان گڏ روزانو جي بُنياد تي فيلڊز وزٽ ڪندا. فيلڊ جي سطح تي، پروجيڪٽ امپليمينٽيشن ڪنسلٽنٽس (پي آءِ ايس سي) سان لاڳاپيل عملي طرفان وڌيڪ تواتر سان نگراني ڪئي ويندي. ٽئين مرحلي ۾ پي آءِ ايس سي ۽ پي ايم ٽي جو ماحولياتي ۽ سماجي انتظامن جو شعبو اي ايس ايم پي تي عملدرآمد لاءِ ماهوار، ٽه ماهي ۽ سالياني رپورٽس ناهيندو. سنڌ ريزيليئنس پروجيڪٽ (ايس آر پي) تي عملدرآمد سان گڏ اي ايس ايم پي تي عملدرآمد ڪرڻ جي مجموعي ذميواري پروجيڪٽ مئنيجمينٽ ٽيم (پي ايم ٽي) آبپاشي کاتو سنڌ حڪومت مٿان آهي، جنهن جو سربراهه پروجيڪٽ ڊائريڪٽر آهي. پروجيڪٽ مئنيجمينٽ ٽيم کي ماحولياتي ۽ سماجي انتظامي يونٽ (اي ايس ايم يو) جي مدد حاصل آهي، جيڪو پي ايم ٽي ۾ ئي قائم ٿيل آهي. پي ايم ٽي طرفان منصوبي تي عملدرآمد، مدد ۽ نگران ڪنسلٽنٽس (پي آءِ ايس ايس سي) کي هن عمل ۾ شامل ڪيو ويو آهي، جن تي اڏاوتي ڪم جي نگراني جي ذميواري هوندي. پي آءِ ايس سي وٽ اي ايس ايم پي تي ڪم ۽ ان جي نگراني لاءِ

ماحولياتي ۽ سماجي ماهر پڻ موجود آهن. آخر ۾ تعميراتي ٺيڪيدار ٻه صحت، ماحولياتي ۽ سماجي تحفظ جا انسپيڪٽر/آفيسر به مقرر ڪندو، اُهي منفي اثر گهٽائڻ وارن اپائن تي عمل ۽ ٻيون گهرجون پوريون ڪرائڻ جا ذميوار هوندا، جيڪي هن اي ايس ايم پي ۾ بيان ڪيل آهن. ان مقصد لاءِ اڏاوتي معاهدي يا ٺيڪي ۾ مناسب شقون شامل ڪيون وينديون. پي ايم ٽي طرفان سماجي نگراني لاءِ صلاحڪارن جون خدمتون حاصل ڪيون ويون آهن، جيڪي پنهنجي طور ذيلي منصوبن جي سرگرمين جي نگراني ۽ تصديق ڪندا.

مجموعي ساليانو وهڪرو 8216.7 ايڪڙ فوٽ آهي ۽ جر جو پاڻي پرڻ لاءِ 1976.5 ايڪڙ فوٽ پاڻي حاصل ڪرڻ جي توقع آهي، اُن سان گڏ ننڍن ڊيمن جي سالياني وهڪري جي برعڪس پاڻي حاصل ڪرڻ جي شرح 46.1 (ڪار غني ڊيم جو وڌ کان وڌ مقدار 80.8 سيڪڙو ۽ ڪِنجي تي گهٽ کان گهٽ مقدار 5.2 سيڪڙو آهي) سيڪڙو هوندي، جڏهن ته اُهو سڄو وهڪرو قدرتي لنگهن مان گذرندو. اِن جي تصديق سنڌ ۾ ننڍن ڊيمن جي ارتقائي ڪارڪردگي بابت اپياس ۾ ڪئي وئي آهي، جنهن ۾ بيان ڪيل آهي ته چوماسي جي مُند ۾ ننڍن ڊيمن جي اسپل ويز مان 2-3 ڀيرا پاڻي اُتل ڪاڍي آهي. اُن ڪانسواءِ تجويز ڪيل ننڍن ڊيمن جي ڪيچمينٽ يا آبگير علائقا مختلف قسمن جا آهن، چو جو ٻين وهڪرن جو هڪ وڏو انگ ضمني منصوبن جي علائقن ۾ ضم ٿيڻ بعد آخر ۾ حمل ڍنڍ ۾ ڇوڙ ٿئي ٿو. اهو پاڻي تازو ۽ شفاف هجڻ سان گڏ رائيٽ بئنڪ آئوٽ فال ڊرين (آر بي او ڊي) مان ملندڙ جي پاڻي جو مُکيه ذريعو آهي، پر برساتي مُند ۾ ڪيترائي وهڪرا ڍنڍ ڪي پرين ٿا. ٻوڏ جي مُند ۾پاڻي حمل ريگيوليٽر کان ايم اين وي ڊرين ۾ ڇوڙ ٿئي ٿو ۽ آخر ۾ منڇر ڍنڍ ۾داخل ٿيندو آهي. تنهنڪري هن علائقي ۾ برساتي پاڻي سان پوکي جي تمام گهڻي گنجائش موجود آهي. اهي ننڍا ڊيم حمل ڍنڍ جي وهڪري ۾ سالياني وهڪري جي ڀيٽ ۾ معمولي گهٽتائي آڻيندا.

پي آءِ ايس سي طرفان ڊيمن جي ٽٽڻ بابت هڪ تفصيلي اپياس ڪرايو ويو، ڊيٽيل ڊزائين جي عنوان سان تيار ڪيل رپورٽ ۾ نتيجو ڪڍيو ويو آهي ته سمورن 7 ڊيمن وارو علائقو ننڍو آهي ۽ 1.76 چورس ڪلوميٽرز کان وڌيڪ ناهي. تنهن ڪري بدترين صورتحال ۾ (گڏيل ڊيم ڪي گهارو 100 +سالا ٻوڏ) ڪِنجي تي 83.10 چورس ڪلوميٽر علائقو پاڻي هيٺ اچي سگهي ٿو، ۽ بدترين صورتحال ۾10834 ماڻهو متاثر ٿي سگهن ٿا. جڏهن ته سڄي علائقي ۾ ڊيم ڪي گهاري جي صورت ۾ جيڪو واڌو نقصان ٿيندو، اُهو ڪو گهڻو نقصان نه آهي. تنهن ڪري سئو سالا ڊيم ٽٽڻ جو اثر نمايان نه هوندو. امڪاني طور متاثر ٿيندڙن آباديون ڊيمن جي هيٺانهين وهڪري تي پاڙين ٿيون. ڪنجي ڊيم ٽٽڻ جي صورت ۾ هڪ وڏي ٻوڏ سبب نمايان آبادي متاثر ٿي سگهي ٿي. سمورن ڊيمن تي هنگامي حالتن ڪي منهن ڏيڻ لاءِ اڳوات قدمن جي رٿابندي ڪئي

وئي. تڏهن بہ سمورن ڊئمن تي هنگامي حالتن کي منهن ڏيڻ لاءِ اڳواٽ تياري جو منصوبو جوڙيو ويندو.

بُنيادي اثرن واري علائقي جو سرزمين تي ايڇ اي سي آر اي ايس (HECRAS) ۽ گوگل ميپ سافٽ ويئر ذريعي جائزو ورتو ويو، تہ جيئن تعمير دوران، ڊئم جي ٽٽڻ، 100 سالا ٻوڏ ۽ گڏيل ڊئم کي گهاري 100 +سالا ٻوڏ جي صورت ۾ متوقع نقصان جو ڪاٿو لڳائي سگهجي، جنهن ۾ وڻ پٽجي وڃڻ، رستن، زرعي زمين، آڳاٽن ماڳن ۽ پاڻي جي نلڪن جو متاثر ٿيڻ شامل آهي. جيئن تہ سپئي مجوزه ڊئم جر جي پاڻي جي سطح وڌائڻ لاءِ آهن، جِن ۾ متوقع نقصان عارضي ۽ ڪجهہ ڏينهن (گهٽو ڪري 4-8 هفتا) لاءِ هوندو، ڇاڪاڻ تہ پاڻي جر ۾ هيٺ سيمو ڪري ويندو. تجويز ڪيل ڊئمن جي تعمير سان ٿي ڪچا رستا ۽ 70 وڻ متاثر ٿيندا. اي ايس ايم پي بجيٽ ۾ مالي مدد خصوصي طور آبادي جي مالي سهائتا جي سفارش ڪئي وئي آهي، تہ جيئن ڇاڻايل امڪاني اثرن جو ازالو ڪري سگهجي.

اِن ڳالهہ جو ڪاٿو لڳايو ويو آهي تہ مٿي ڄاڻايل 7 ڊئمن جي اڏاوت لاءِ 70 وڻ وڍيا ويندا، اُنهن مان ڪوبہ آءِ يو سي اين جي خطري ۾ رهندڙ جنسن جي فهرست مطابق نہ آهي. وڍيل وڻن جي جاءِ تي 5 پيرا وڌيڪ وڻ پوکڻ جي قيمت جو ڪاٿو هڪ هزار رپيا في وڻ جي حساب سان 350,000رُپيا لڳايو ويو آهي. اي ايس آءِ اَي تي عملدرآمد لاءِ94,529,250 رُپيا ڏار بجيٽ رکي وئي آهي، جنهن ۾ ڪورنا کان بچاءُ جا انتظام بہ شامل آهن. جڏهن تہ هر ڊئم تي مقامي ماڻهن جي ڀلائي لاءِ 7,000,000 رُپيا رکيا ويا آهن. هي رقم هر ڊئم جي اي ايس ايم پي ۽ بي او ڪيو ۾ عارضي طور شامل ڪئي وئي آهي.